

# Σοσιολογισμός του πνεύματος Ο κόσμος

13/3/85 Κυκλοφόρησε πριν από 30 χρόνια

## «Φοιτητικά γράμματα» περιοδικό ποιότητας

Υπήρξε το «λίχνο» πολλών  
λογοτεχνών - διανοούμενων

Όπως βλέπω τις δεκάδες περιοδικών κάθε είδους που κυκλοφορούν και διαπιστώνω πως εδώ και αρκετά χρόνια δεν υπάρχει ούτε ένα φοιτητικό περιοδικό, δεν μπορώ να μη θυμηθώ μία ωραία προσπάθεια - και υλοποίηση - των φοιτητικών φιλοδοξιών περασμένων χρόνων, πιο δύσκολων. Κάποτε έβγαίνε το «Ξεκίνημα» και ο «Πυρός», πριν ακόμη μωιά έγω στο πανεπιστήμιο. Μάστα χρόνια τα δικά μου - μετά το 1950 - ξεκίνησαμε ένα σημαντικό περιοδικό, τα «Φοιτητικά γράμματα», που φυλλομετρώντας το σήμερα διαπιστώνω πόσο ωραίο ήταν. Να προσθέσω πως τον ίδιο καιρό έβγαίνε και μία εφημερίδουλα, η «Παμφοιτητική» - και μάλιστα υπήρχε μία αξιολογία όμιλλα.

Τέλος πάντων. Σήμερα θέλω να γράψω για κείνα τα «Φοιτητικά γράμματα», που βγήκαν ακριβώς πριν 30 χρόνια και συγκεκριμένα το Μάρτιο του 1955. Ψυχή της όλης κίνησης ήταν ο Κίμων Οικονόμου, που αργότερα εξελίχθηκε σε συντάκτη και αρχισυντάκτη εφημερίδων της «Δράσεως» και του «Ελευθέρου λαού». Ο Οικονόμου είχε μία μανία με την έκδοση εντύπων. Πριν από τα «Φοιτητικά γράμματα» έβγαζε μαζί με άλλους ένα πολυγραφημένο φοιτητικό περιοδικό (πρέπει να ήταν γύρω στο 1951), αργότερα δουλέψαμε μαζί στην εβδομαδιαία εφημερίδα «Ελευθέρου κήρυξη», όπου μοβαίναμε την αλαφρότητα της δημοσιογραφίας, και τέλος, όταν έκλεισε κι εκείνη η εφημερίδα (δεν έζησε, άλλωστε, πολύ) ο Κίμων Οικονόμου μάζεψε μια ομάδα ανθρώπων για να ξεκινήσουν τα «Φοιτητικά γράμματα».

Το περιοδικό ήταν το όργανο της ΕΦΕΠ (Επιμορφωτική Φοιτητική Ένωση του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης) και ενισχυόταν οικονομικά από την πολιτεία. Οι πρώτοι, που μαζευτήκαμε για να ετοιμάσουμε την έκδοση του περιοδικού, ήταν ο Κίμων Οικονόμου, φυσικά, ο Παναγιώτης Μπιοκόλας (ο σημερινός βουλευτής και πρώην υπουργός), ο Γιάννης Μέλας, ο Βαγγέλης Λαζαρίδης και ο υπογράφων. Οι συνενδράσεις γίνονταν στο σπίτι του Μέλας. Πολλές συζητήσεις, αρκετές διαφωνίες αλλά και πολλός καπνός για να βγει το περιοδικό. Ο Μπιοκόλας διαφώνησε από την αρχή και σταμάτησε να έρχεται κι έτσι τότε στην αρχή μείναμε οι υπόλοιποι. Ο Οικονόμου έτρεχε πιο πολύ απ' όλους. Και τελικά το περιοδικό βγήκε.

Θυμώμαι που πήγαμε στον Πολυκλειτό τον Ρέγκο (ήταν τότε καθηγητής μας στο στέδιο) και τον παρακαλέσαμε να μας κάνει το εξώφυλλο. Εκείνος δέχτηκε πρόθυμα και μας ετοίμασε μία μακέτα. Επάνω είχε τα κόστρα και πιο κάτω δύο νεανικά κεφάλια, ένα όμοιο στην κι ένα κοριτσιόσικο. Με το εξώφυλλο αυτό το περιοδικό κυκλοφόρησε στο τρία πρώτα τεύχη του.

### ΟΙ ΑΝΗΣΥΧΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΡΦΗ

Εκείνο που έχει σημασία είναι πως το περιοδικό, πέρα από την προσπάθεια να έχει

αξιολογία περιεχομένου, υιοθετούσε σινά σινά και μία μορφή που τότε τουλάχιστον ήταν εντυπωσιακή. Τώρα, που ξανακοιτάζω τα τεύχη εκείνα, βρίσκω πως και για σήμερα ακόμα η μορφή του περιοδικού θα ήταν εντυπωσιακή, ιδιαίτερα όσον αφορά στη σελοδοποίηση.

Αλλά για να πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά, το περιοδικό ξεκίνησε με τη φιλοδοξία να είναι μηνιαίο. Και για λίγο τα κατάφερε: βγήκε το Μάρτιο, τον Απρίλιο, μετά ένα διπλό τεύχος Μαΐου - Ιουνίου (όλα αυτά το 1955) και κατόπιν ξαναβγήκε το φθινόπωρο. Το τέταρτο εκείνο τεύχος έδειχνε και μία ριζική αλλαγή στη σελοδοποίηση, στο εξώφυλλο, στη διάταξη της ύλης. Από κει και πέρα τα «Φοιτητικά γράμματα» έβγαίναν κάθε δύο μήνες και το καλοκαίρι (όπως ήταν φυσικό) έβγαίνε μόνο ένα τεύχος. Ο Κίμων Οικονόμου, μέχρι και το 9ο τεύχος που βγήκε το φθινόπωρο του 1956, ήταν η ψυχή του περιοδικού, ο διευθυντής του, θα λέγαμε. Αν και υπήρχε η συντακτική επιτροπή, που είχε ανανεωθεί, είχε αλλάξει αρκετές φορές. Ο Μέλας και ο Λαζαρίδης είχαν φύγει, μπήκε ο Γιάννης Σεπουλιός, ο Ντροκούλης, ο Κωστόπουλος, αργότερα ο Σινάκος, ο Γέσιος, η Καραγιάννη και άλλοι.

Πέρασα κι άλλες σε όνοματα συνεργατών και έτσι θα πρέπει να αναφερθώ στο περιεχόμενο του περιοδικού, που ήταν και ποικίλο και αξιολογικό. Θα πρέπει, νομίζω, να ξεχωρίσουμε δύο περιόδους, και από την άποψη των συνεργατών του περιοδικού ή αυτών που πρόσφεραν κείμενα. Στα πρώτα τρία τεύχη βρίσκουμε περισσότερες συνεργασίες καθηγητών (Βακαλόπουλος, Βέρας, Κονταξόπουλος, Κυριαζόπουλος, Τσουτσουκίδης κ.ά.), με μικρή συμμετοχή φοιτητικών συνεργατών, ενώ αργότερα τα κείμενα των φοιτητών γίνονται περισσότερα, χωρίς να λείπουν, βέβαια, και των καθηγητών ή άλλων παραγόντων, όπως του Λαουρούδα, του Λεωνίδα Παρασκευόπουλου κ.ά.

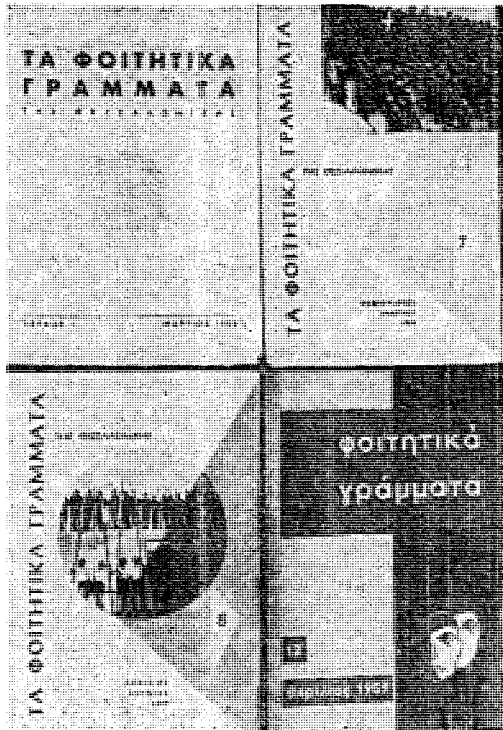
Νομίζω έχει σημασία να σταθούμε και στη διάρθρωση της ύλης: το περιοδικό είχε ουσιαστικά δύο σκέλη. Από τη μία μεριά υπήρχαν τα φοιτητικά και πανεπιστημιακά θέματα, με μορφή άρθρων ή ρεπορτάζ, από τον ελληνικό και τον διεθνή χώρο. Στον τομέα αυτό της ύλης θα πρέπει να καταγραφούν και θέματα που αφορούσαν τους νέους γενικούς τομείς.

Το άλλο σκέλος του περιοδικού αφορούσε τα γράμματα και τις τέχνες. Δημοσιεύονταν ποιήματα, διηγήματα, μελέτες σε θέματα λογοτεχνίας και τέχνης και από το τέταρτο τεύχος καθιερώθηκε μία στήλη που παρακολουθούσε την πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση της Θεσσαλονίκης, μία στήλη που την επιμελούμενα εγώ, μερικές φορές και με τη βοήθεια άλλων. Αργότερα προσθέσαμε και μία στήλη κριτικής διόλου, που την έγραφε πιο πολύ ο Οικονόμου, καθώς και μία στήλη

βιβλιογραφική. Περιττό να πω ότι τα «Φοιτητικά γράμματα» πρόσβαλαν με πάθος τα εθνικά θέματα και ιδιαίτερα το Κυπριακό.

### ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΕΥΧΗ ΤΟΥΣ

Στα τέλη του 1956 ο



Τέσσερα από τα εξώφυλλα των «Φοιτητικών γραμμάτων». Επάνω αριστερά το πρώτο, που σχεδίασε ο Ρέγκος, δύο άλλα καμωμένα από τον τυπογράφο και το τελευταίο, έργο του τότε φοιτητή Χρ. Γέσιου.

Κίμων Οικονόμου αποχώρησε από το περιοδικό. Παράλληλα φαίνεται ότι δημιουργήθηκαν και οικονομικές δυσκολίες. Η ΕΦΕΠ και η ΦΕΠΟ, που άλλοτε λυμούνταν, ενώθηκαν και δημιούργησαν τη ΦΕΑΠΘ, τότε που το πανεπιστήμιο πήρε και τον τίτλο «Αριστοτέλειο» και που το πολιτικό σκηνικό έπαυρε άλλη μορφή.

Όλα αυτά είχαν την επίδρασή τους στην έκδοση των «Φοιτητικών γραμμάτων» που απομείναν να γίνουν καθαρά πνευματικό περιοδικό. Η συντακτική επιτροπή διευρύνθηκε, τη θέση του Οικονόμου την πήρε ο υπογράφων και ξεκίνησαμε για μία νέα περίοδο του περιοδικού.

Γρήγορα αποδείχτηκε πως τα πράγματα δεν ήταν και τόσο εύκολα, κυρίως από την όμοψη

της οικονομικής πλευράς. Η εκτύπωση του περιοδικού, που από την αρχή την είχε αναλάβει ο Νικολαΐδης με αγάπη και μεράκι, στοιχίζε αρκετά και τα έσοδα από την πούληση των τευχών και από τις διαφημίσεις δεν ήταν αρκετά. Ετσι μπορούσαμε και θγάλαμε ένα τεύχος

κάποιος τα δώδεκα εκείνα τεύχη των «Φοιτητικών γραμμάτων» βρήκε ενδιαφέρουσες συνεργασίες και αρκετά γνωστά ονόματα. Πρώτ' απ' όλα να σημειωθεί ότι εκεί μέσα, ιδίως στα πρώτα τεύχη, υπάρχουν κάποια διηγήματα του Κίμων Οικονόμου, που έγραφε στα νεανικά του χρόνια και μάλιστα, αξιολογία πεζογραφήματα.

Στο περιοδικό δεν δημοσιεύεται το καλύτερο του. Στα ίδια τεύχη ακόμη βρίσκουμε δύο πεζά του Βασίλη Βασιλικού, που είχε θγάει κι άλλος το πρώτο του βιβλίο (τη «Διήγηση του Ιάσωνα») και ετοίμαζε το δεύτερο του (τα «Θύματα ειρήνης»). Διηγήματα δημοσιεύει κι εγώ συνέχεια, από το πρώτο τεύχος μέχρι το δωδέκατο και όλα εκείνα έχουν μείνει μόνο εκεί.

Ποιήματα δημοσιεύει ο Ντίνο Χριστιανόπουλος, που δεν είχε θγάει ακόμη βιβλίο, ο Νίκος Γρηγοριάδης, ο Γιάννης Σεπουλιός, τακτικά, που ήταν επηρεασμένος από τον Παλαμά, ο Γιώργος Σεφερτζής και ο Κώστας Σιβερίωτης (ψευδώνυμο του Γιάννη Παπαδόπουλου, που σταμάτησε αργότερα την ποίηση και είναι κρίμα). Κάπου υπάρχει κι ένα δίστιχο με την υπογραφή «Μίμης Μαρωνίτης». Και ακόμη ως θυμηθείς πως ποιημάτο τους είχαν δημοσιεύσει τότε ο Γιάννης Μανωλεδάκης και ο Ζάχος Σινάκος, καθηγητές τώρο κι οι δύο στο πανεπιστήμιο, ο πρώτος στη νομική κι ο δεύτερος στην ιατρική. Ακόμη στις σελίδες των «Φοιτητικών γραμμάτων» βρίσκει κανείς ποιήματα του Ευσταθίου Κοκκάλη, του Γ. Ζωγράφου, του Γιώργου Φαλιόπουλου, μετ'άφραση ποιήματα του Ελισά από τον Κλείτο Κύρου και άλλων.

Στο περιοδικό δημοσιεύονταν, βέβαια, και δοκίμια και αναφέρω μια μελέτη του Κορ. Μητσάκη, του σημερινού καθηγητή, για τους δύο νέους δημιουργούς (χωριστά για την ποίηση και χωριστά για την πεζογραφία), κείμενο της Φανούλας Μέλας για τον Μπαράκ, μια ανδρομική δική μου για τα (τότε) 60 χρόνια του κινηματογράφου, κείμενο του Γιάννη Χασιώτη, του σημερινού καθηγητή, για τον Μπαράκ και το Σολωμό, και πολλά άλλα, που οι συνεργασίες τους άς με συγχωρήσουν που τους έβγαλα.

Έχουν περάσει τρεις δεκαετίες από τότε και είναι φυσικό πολλά να έχουν λησμονηθεί. Όμως, η σύνταξη αυτή αναφορά στην προσπάθεια των «Φοιτητικών γραμμάτων», που δεν είδα ν' αναφέρονται ποθενά, θαρρώ ότι επιβάλλεται, ακόμη και για μόνο λόγο να ξαναθυμηθούμε μερες δύσκολες, όπου, ωστόσο, οι φοιτητές εκείνου του καιρού έβρισκαν τον τρόπο να δώσουν ένα πολυσημαντικό «παρών».

### ΜΕΡΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

Ξεφυλλίζοντας σήμερα

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ